

1. Indledning: Hvad er den europæiske søjle?

I diskussionen om det vestlige forsvarssamarbejdes fremtid spiller begrebet »den europæiske søjle« en fremtrædende rolle. Begrebet går tilbage til Kennedy-administrationens »to-søjle«-koncept for det vestlige samarbejde, hvorefter dette skulle hvile på to omtrent ligeværdige »søjler«, en amerikansk og en vesteuropæisk, og indebærer for NATO's vedkommende en dobbelt målsætning om en øget europæisk rolle i organisationen og en mere koordineret udøvelse af denne.

Diskussionen er i øvrigt præget af nogen uklarhed om, hvad der skal lægges i betegnelsen »søjle«, og om, hvordan en sådan mest hensigtsmæssigt kan udformes, idet »søjlen« kan opfattes på i hvert fald to måder: Institutionelt som en omstrukturering af det vestlige samarbejde, hvorved den ændrede balance mellem USA og Vesteuropa får et organisatorisk udtryk, og funktionelt som en kvalitativ ændring af samarbejdets karakter, men uden nødvendigvis at ændre på den institutionelle ramme om det.

Nærværende fremstilling diskuterer tre koncepter, der hver for sig og i forening kan ses som mulige bidrag til udformningen af en europæisk søjle inden for det vestlige samarbejdssystem og især inden for NATO, nemlig (1) tilpasninger af NATO-samarbejdet for at øge den europæiske indflydelse; (2) videreudvikling af Det Europæiske Politiske Samarbejde (EPS) og (3) satsning på Den Vesteuropæiske Union (WEU) som den europæiske søjle. Analysen vil koncentrere sig om en vurdering af de tre løsningers udviklingsmuligheder efterfulgt af en diskussion af argumenter for og imod deres politiske ønskelighed. Opmærksomheden henledes allerede her på, at en parallel udvikling inden for de tre samarbejdsformer også er en mulighed.

2. Baggrund

Baggrunden for »søjle«-diskussionen er først og fremmest en opfattelse på begge sider af Atlanten af, at den hidtidige fordeling af indflydelse, ansvar, roller, risici og byrder inden for alliancen ikke længere svarer til de to parter USA's og Vesteuropas respektive interesser og

økonomiske bæreevne. Det er ligeledes en udbredt opfattelse, at den transatlantiske balance bør justeres, således at Vesteuropa får større indflydelse og ansvar i samarbejdet. Men samtidig er der vigtige perspektivforskelle: Mens tyngdepunktet for vesteuropæerne ligger på en øget indflydelse i alliancen, ligger den for USA mere på ansvars- og byrdeproblematikken.

Grundlæggende har det vestlige samarbejde sin begrundelse dels i fælles interesser i politisk, økonomisk og andet samarbejde, dels i en fælles opfattelse af Sovjetunionen som en trussel. Udviklingen mellem Øst og Vest har derfor altid haft en afgørende indvirkning på det vestlige samarbejde. Skærpelsen af supermagtsforholdet fra slutningen af 1970'erne kom således til at belaste det amerikansk-vesteuropæiske forhold, bl.a. i form af vesteuropæisk bekymring over den øgede spænding og frygt for en svækkelse af samarbejdsmulighederne med Østeuropa. Omvendt skabte den begyndende afspænding fra 1985-86 frygt hos visse regeringer i Vesteuropa (især Storbritannien, Frankrig og Forbundsrepublikken Tyskland) for, at der var ved at blive skabt en særlig forståelse mellem USA og Sovjetunionen hen over hoveder og på deres bekostning. Herudover har en række konkrete Øst-Vest-spørgsmål skabt transatlantiske gnidninger, f.eks. den sovjetiske naturgasledning til Vesteuropa, udviklingen af det økonomiske samkvem med Østeuropa, herunder tolkningen af COCOM-reglerne og - i den aktuelle situation - usikkerheden om, hvorledes NATO skal reagere på ændringerne i sovjetisk politik. Der ligger derfor et internt vestligt konfliktpotentiale i formuleringen af en fælles politik over for Sovjetunionen og Østeuropa i de kommende år, både på det sikkerhedspolitiske og andre områder.

Forholdet til Sovjetunionen og Østeuropa er den vigtigste baggrundsfaktor, der påvirker det amerikansk-vesteuropæiske forhold. Men også andre spørgsmål har i 1980'erne forårsaget problemer inden for alliancen. De fleste af disse er ikke egentlig nye, men deres antal og omfang har i forening været med til at skabe en udbredt fornemmelse af, at det overordnede, fundamentale samarbejdsforhold inden for alliancen er blevet overlejret af en række vanskeligheder, der rummer mulighed for at ændre det transat-